

УДК 330.111.66

Матрос О. М.,*кандидат економічних наук, викладач кафедри обліку і аудиту Уманського національного університету садівництва*

НОРМИ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ

У статті досліджено Податковий кодекс України, в результаті чого виділено основні норми, правила, що стосуються фізичних осіб підприємців, які перебувають на загальній системі оподаткування.

Ключові слова: фізична особа – підприємець, податкова декларація, податок на доходи фізичних осіб, єдиний соціальний внесок.

В статье исследовано Налоговый кодекс Украины, в результате чего выделены основные нормы, правила, что касаются физических лиц предпринимателей, которые находятся на общей системе налогообложения.

Ключевые слова: физическое лицо предприниматель, налоговая декларация, налог на доходы физических лиц, единый социальный взнос.

Investigational the Internal revenue code of Ukraine, what basic norms are selected as a result of, rule that touch the physical persons of businessmen, which are on the general system of taxation.

Keywords: a physical person is a businessman, tax return, tax, on the profits of physical persons, unique social payment.

Постановка проблеми. Зі вступом в силу Податкового кодексу та появою у ньому “нешадної”, для багатьох фізичних осіб – платників єдиного податку, норми, визначеної п. 139.1.12 п. 139. 1 ст. 139, згідно з яким платники податку на прибуток не можуть включати до складу витрат “витрати, понесені у зв’язку із придбанням товарів (робіт, послуг) та інших матеріальних і нематеріальних активів у фізичної особи – підприємця, що сплачує єдиний податок”, питання переходу на **загальну систему оподаткування** стало дуже актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Цій проблемі присвячені дослідження різних вчених-економістів, які чітко формулюють завдання та шляхи їх виконання. Зокрема, цим питанням займалися такі науковці, як Н. А. Вахновська, В. А. Козанкевич, М. І. Небава, Л. І. Новосельська, О. П. Подзєга, Ю. І. Черкасова.

Мета і завдання дослідження: дослідити Податковий кодекс України в частині оподаткування суб’єктів підприємницької діяльності; виділити основні норми, що стосуються фізичних осіб підприємців, які перебувають на загальній системі оподаткування.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, зазначена норма Податкового кодексу почала діяти з першого квітня 2011 року. Отже, ті підприємці – платники єдиного податку, в яких увесь бізнес побудований на роботі з юридичними особами – платниками податку на прибуток, повинні були перейти на **загальну систему оподаткування**. Це також стосується і тих громадян, які тільки планують зайнятися підприємницькою діяльністю та мають деякі комерційні зв’язки саме з підприємствами.

Облік, звітність та сплата податків **підприємцем на загальній системі оподаткування** мають свої особливості. Провівши детальне дослідження нормативів Податкового кодексу України, можна констатувати, що громадяни, які обрали **загальну систему оподаткування** для своєї діяльності, повинні знати обов’язковий перелік своїх обов’язків, які наведені нижче:

1. Підприємець на загальній системі оподаткування повинен подавати річну податкову декларацію з податку на доходи фізичних осіб (п. 177.5 ст. 177 ПКУ) не пізніше ніж 40 календарних днів, що настають за останнім днем звітного року (п. п. 49.18.5 п. 49.18 ст. 49 ПКУ).

Підприємці, що зареєстровані протягом року, або перейшли на **загальну систему** зі спрощеної системи оподаткування, або сплачували фіксований податок, повинні подати податкову декларацію з податку на доходи фізичних осіб за результатами кварталу, в якому розпочато діяльність або відбувся перехід (пп. 177.5.2 п. 177.5 ст. 177 ПКУ). Форма декларації затверджена Наказом № 12 від 21.04.93.

2. Фізична особа – підприємець на загальній системі повинен подавати звітність по єдиному соціальному внеску за себе раз на рік. Строк подання звітності – до першого квітня року, наступного за звітним (п. 3.2 Постанови ПФУ № 22-2 від 08.10.10).

3. Фізична особа – підприємець на загальній системі повинен подавати податкову декларацію з податку на додану вартість та реєстри податкових накладних. Це стосується, звичайно, тих підприємців, які зареєстровані платниками податку на додану вартість. Податковим періодом з податку на додану вартість є календарний місяць. Декларація подається протягом двадцяти календарних днів, що настають за останнім днем звітного місяця (п. 203.1 ст. 203 ПКУ). Форма декларації з ПДВ затверджена Наказом ДПАУ № 41 від 25.01.11.

4. Фізична особа – підприємець на загальній системі повинен не подавати декларацію зі збору за спеціальне використання води. Із вступом в силу **Податкового кодексу** перелік платників збору за спеціаль-

не використання води значно розширився. Зокрема до них зарахували підприємців, які використовують воду (п. 323.1 ст. 323 ПКУ). Отже, якщо **підприємець на загальній системі оподаткування** використовує у своїй діяльності воду, то він повинен сплачувати **збір за спеціальне використання води** та подавати декларацію. Використання води у діяльності формально означає наявність договору з водоканалом на постачання води. Форма податкової декларації збору за спеціальне використання води затверджена Наказом ДПАУ № 1009 від 24.12.10.

5. Фізична особа – підприємець на загальній системі повинен подавати звітність з Єдиного соціального внеску та декларацію з податку на доходи фізичних осіб за своїх найманих працівників. У тому випадку, якщо підприємець має найманих працівників, його життя, в плані подання звітності до державних органів, значно ускладнюється.

Щомісяця, не пізніше 20 числа необхідно подавати звітність з єдиного соціального внеску за найманих працівників (п. 3.1 Постанови ПФУ №22-2 від 08.10.10). Водночас форму 1-ДФ ніхто не відміняв. **Податковий агент щодо своїх найманих працівників** повинен подавати щокварталу, не пізніше 40 календарних днів, наступних за звітним, податковий розрахунок суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, а також суми утриманого з них податку до органу державної податкової служби за місцем свого розташування (пп. б п. 176.2 ст. 176 ПКУ). Форма 1-ДФ та порядок заповнення затверджено Наказом ДПАУ № 1020 від 24.12.10.

6. Фізична особа – підприємець на загальній системі повинен сплачувати податок на доходи фізичних осіб. **Податок на доходи фізичних осіб сплачується підприємцем** авансом щокварталу до 15 березня, до 15 травня, до 15 серпня і до 15 листопада. Річна сума податку на доходи розраховується підприємцем самостійно, але не менш як 100 відсотків річної суми податку з оподаткованого доходу за минулий рік (пп. 177.5. 1 п. 177.5 ст. 177 ПКУ).

7. Фізична особа – підприємець на загальній системі повинен сплачувати єдиний соціальний внесок за себе. Підприємці на загальній системі **сплачують єдиний внесок** протягом року до 15 березня, до 15 травня, до 15 серпня і до 15 листопада у вигляді авансових платежів в розмірі 25 відсотків річної суми єдиного внеску, обчисленої від суми, визначеної податковими органами для сплати авансових сум **податку на доходи фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності** (п. 4.5.2. Постанови ПФУ 21-5 від 27.09.10). Водночас варто зазначити, що місячний розмір **єдиного соціального внеску** повинен бути не менше розміру мінімального страхового платежу.

8. Фізична особа – підприємець на загальній системі повинен сплачувати податок на додану вартість. У тому випадку, якщо підприємець

зарєєстрований платником податку на додану вартість, то повинен щомісяця, протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, для подання податкової декларації (п. 203.2 ст. 203 ПКУ).

9. Фізична особа – підприємець на загальній системі повинен сплачувати збір за спеціальне використання води. В тому випадку, якщо підприємець є платником цього збору, то повинен сплачувати його у строки, визначені для квартального податкового (звітного) періоду, за місцем податкової реєстрації (п. 328.4 ст. 328 ПКУ). Тобто протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку для подання податкової декларації.

10. Фізична особа – підприємець на загальній системі повинен придбавати торговий патент. **Підприємець на загальній системі оподаткування сплачує** збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності шляхом придбання **торгового патенту** відповідно до ст. 267 ПКУ. Торговий патент придбавається у податковій службі за місцем здійснення діяльності. Для цього подається заявка на придбання. У триденний термін від дня подання заявки патент видається підприємцю під підпис.

11. Фізична особа – підприємець на загальній системі повинен сплачувати єдиний соціальний внесок та податок на доходи фізичних осіб за своїх найманих працівників. Суми єдиного соціального внеску треба сплачувати до бюджету під час, або безпосередньо після кожної виплати заробітної плати (п. 8 ст. 9 Закону №2464-VI від 08.07.10).

Податок на доходи фізичних осіб за своїх найманих працівників необхідно сплачувати (у випадку виплати у безготівковій формі) під час виплати оподаткованого доходу єдиним платіжним документом. Банки приймають платіжні документи на виплату доходу лише за умови одночасного подання розрахункового документа на перерахування цього податку до бюджету (пп. 168.1.2 п. 168.1 ст. 168 ПКУ). У разі виплати заробітної плати у негрошовій формі або готівкою податок на доходи треба сплатити протягом банківського дня, що настає за днем виплати (пп. 168.1.4 п. 168.1 ст. 168 ПКУ).

12. Фізична особа – підприємець на загальній системі повинен вести книгу обліку доходів та витрат та мати документи, які підтверджують походження товару. Форма книги обліку доходів та витрат затверджена Наказом ДПАУ №1025 від 24.12.10, відповідно до якого підприємець повинен:

- відображати суму нереалізованих товарних запасів на початок року;
- відображати реквізити документів, які підтверджують витрати;
- відображати доходи за касовим методом;

- щоденно відображати доходи із сумарним підсумком за місяць, квартал, рік;
- відображати суму витрат, яка безпосередньо пов'язана з отриманням доходу;
- в тому випадку, якщо наймані працівники підприємця здійснюють операції за готівку, то книгу необхідно реєструвати і на кожного працівника;
- найманий працівник робить записи у свою книгу безпосередньо після кожного факту продажу.

13. Підприємець на загальній системі оподаткування повинен використовувати реєстратори розрахункових операцій. ФОП на загальній системі, які здійснюють розрахункові операції в готівковій та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо) при продажу товарів (наданні послуг) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, зобов'язані використовувати зареєстровані, опломбовані у встановленому порядку та переведені у фіскальний режим роботи реєстратори розрахункових операцій з роздрукуванням відповідних розрахункових документів, що підтверджують виконання розрахункових операцій (ст. 3 Закону про РРО № 265/95-ВР від 06.07.95).

Звісно, є виняток з цього правила, проте їх дуже мало. Вони прописані у ст. 9 Закону про РРО №265/95-ВР від 06.07.95 та у Постанові КМУ № 1336 від 23.08.00.

Висновки. Отже, перераховані 13 пунктів, які фізична особа – підприємець на загальній системі оподаткування повинен знати та виконувати. Цей список буде корисним для тих, хто вирішив вперше зареєструватися підприємцем та обрав загальну систему оподаткування, або підприємцям – платникам єдиного податку, що вирішили покинути спрощену систему.

Література:

1. Податковий кодекс України № 2755 від 02.12.2010 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Про затвердження Інструкції “Про оподаткування доходів фізичних осіб від зайняття підприємницькою діяльністю: Наказ міністерства фінансів України № 12 від 21.04.93. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0064-93>.

3. Про порядок формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова ПФУ № 22-2 від 08.10.10 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1014-10>.

4. Про затвердження форм податкових декларацій збору за спеціальне використання води: Наказ ДПАУ №1009 від 24.12.10 [Електронний ре-

сурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0025-11>.

5. Про затвердження форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку (форма N 1ДФ) та Порядку заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку: Наказ ДПАУ №1020 від 24.12.1011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0960-03>.

6. Про затвердження Інструкції про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова ПФУ 21-5 від 27.09.10.11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0994-10>.

7. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України № 2464-VI від 08.07.10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2464-17>.

8. Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи – підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення: Наказ ДПАУ №1025 від 24.12.10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1425-10>.

9. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України про РРО №265/95-ВР від 06.07.95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=265%2F95-%E2%F0>.